

N:o 13.

Första Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande (n:o 5), i fråga om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående helgonskyldens upphörande i vissa fall.

Andra Kammarén har den 13 sistlidne mars bifallit sitt första tillfälliga utskotts betänkande n:o 4, afgifvet i anledning af en utaf herr *L. Pålsson i Hemmesdynge* väckt motion n:o 6, i hvilket utlåtande utskottet hemställt,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, huru vida den i Lunds stift och Halland utgående helgonskyld, som icke användes till presterskapets aflöning, må utan olägenhet kunna upphöra att utgå.

Detta Andra Kammarens beslut har, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen, genom utdrag af protokollet delgifvits Första Kammarén, som hänvisat ärendet till sitt första tillfälliga utskott.

Andra Kammarens tillfälliga utskott har först beträffande denna frågas föregående behandling inom Riksdagen meddelat följande,

Frågan om helgonskyldens upphörande hade för helt kort tid sedan varit föremål för Riksdagens uppmärksamhet. Vid 1887 års senare riksdag väcktes nemligen inom Andra Kammarén motion derom, att Riksdagen måtte besluta att hos Kongl. Maj:t anhålla, att helgonskylden inom Lunds stift och Halland finge uttaxeras å församlingarnas medlemmar efter de

grunder, som för kommunalutskylders utgörande i allmänhet vore stadgade, äfven när helgonskylden skulle användas till kyrkotjenstens eller till folkundervisningens behof. Samma kammares dåvarande första tillfälliga utskott, som hade att öfver motionen sig yttra, anförde i sitt den 17 juni nämnda år afgifna utlåtande, bland annat, att helgonskyld vore en från äldre tider inom Lunds stift och Halland till presterskapets och klockarnes aflöning utgående, på jorden hvilande afgäld, som i Skåne genom 1569 års Lunds stifts landebok och 1671 års jordrefningsprotokoll och i Halland genom 1569 års landebok blifvit bestämd till visst belopp i spanmål eller andra naturapersedlar för hvarje hemman eller gård; att den del af helgonskylden, som ursprungligen utgått till klockarne, sedermera blifvit inom åtskilliga församlingar dragen från sin egentliga bestämmelse, i det att vid olika tider en del af denna helgonskyld af Kongl. Maj:t anvisats till underhåll af skolor i städer, belägna inom ifrågavarande provinser; att emellertid, sedan andra medel anslagits till stadsskolornas underhåll, församlingarna genom kongl. bref den 27 juli 1840 och den 17 september 1856 berättigats att behålla den från dem utgående helgonskyld samt använda densamma för sina egna behof, vare sig till aflöning af klockare eller till folkundervisningen; att helgonskylden därför under senare tider varit använd för dessa begge ändamål inom de församlingar, som genom nämnda kongl. bref återfått den under en tid dem beröfvade andel af helgonskylden, hvilken skatt dock allt fortfarande, så väl inom dessa som inom öfriga församlingar, utgått med samma belopp och med samma fördelning mellan hemmanen, som ursprungligen varit fallet; att utskottet af anförda skäl icke ansåge sig kunna tillstyrka bifall till motionärens förslag i den form, hvori det blifvit framställt, men att, enär af samma förslag tydligt framginge, att motionären åsyftat, att helgonskyld, för så vidt den icke utgjordes till presterskapet, skulle helt och hållet upphöra att utgå, vare sig att den användes till klockares aflöning eller för kyrkotjenstens eller folkundervisningens behof, och att medel för dessa ändamål hädanefter måtte uteslutande anskaffas genom uttaxering inom församlingarna efter de grunder, som i allmänhet vore stadgade för kommunalutskylder, utskottet ansåge sig ega anledning att behandla frågan i denna vidsträcktare omfattning, dervid utskottet förklarar, att helgonskylden dåmera, sedan nya grunder för de kommunala och kyrkliga behofvens tillgodoseende blifvit stadgade och i alla öfriga delar af landet utan inskränkning tillämpade, icke vidare kunde anses behöflig och utan skada för vare sig kyrkan eller skolan kunde upphöra samt dessutom vore en beskattningsform, som icke öfverens-

stämde med de grundsatser, som vunnit allmänt erkännande, och därför måste anses obillig och orättvis, i följd hvaraf utskottet äfven hyste den mening, att helgonskylden borde, så snart ske kunde, upphävas. Något annat hinder ansåg utskottet därför ej förefinnas, än att en del af klockarne vore tillförsäkrad att utbekomma helgonskylden in natura, hvarför den helgonskyld, som såhunda utginge, borde bibehållas till dess reglering af sådan klockarelön vunnit tillämpning. Då emellertid utskottet icke ansåg sig ega befogenhet att framlägga förslag till stadganden i sådan rigtning, hemställde utskottet, att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, om icke den inom Lunds stift och Halland utgående helgonskylden kunde upphöra att utgå.

Sedan Andra Kammaren bifallit detta utskottets förslag, hade Första Kammarens första tillfälliga utskott, dit ärendet remitterats, i afgifvet utlåtande ansett den utredning, som vid ifrågavarande riksdag kunnat af frågan lemnas, icke vara tillfyllestgörande att föranleda Riksdagens bifall till den omförmälda skrifvelsen. I enlighet med sitt utskotts hemställan förklarade äfven Första Kammaren sig icke kunna biträda Andra Kammarens beslut i frågan.

och derefter anført:

Beträffande den närmare utredning af frågan, hvilken Första Kammaren ansett böra föregå en framställning till Kongl. Maj:t, syntes det utskottet, som om dermed hufvudsakligen afsetts en undersökning af helgonskyldens belopp inom de särskilda församlingarna och i sin helhet äfvensom en uträkning, huru stor andel helgonskylden utginge af de kommunala skatternas sammanlagda belopp.

En fullständig utredning häraf vore icke för utskottet möjligt att åstadkomma. Visserligen finnes i kammarkollegium tillgängliga 1569 års landböcker för Lunds stift och Halland och 1671 års jordrefningsprotokoll för Lunds stift, hvarigenom helgonskylden bestämts till visst belopp i spanmål eller naturapersedlar för hvarje hemman eller gård, men utskottet hade i anscende till dessa urkunders vidlyftighet och beskaffenhet icke kunnat ur desamma hemta erforderliga upplysningar. Genom ofvannämnda kongl. bref den 17 september 1856, hvarigenom i anledning af ett rikets ständers beslut vid 1854 års riksdag förordnats, att den till vissa stadskolor i Lunds stift och Halland utgående helgonskyld skulle derifrån skiljas och återställas till församlingarna för att till deras egna behof användas, kunde upplysningar vinnas endast rörande den helgonskyld, som från några, på visst afstånd från berörda städer belägna församlingar varit an-

slagna till dessa städers skolor. Då ej heller, enligt hvad utskottet inhemtat, hos domkapitlen i Lund och Göteborg finnes några uppgifter om helgonskyldens belopp, syntes det utskottet, som om en fullständig och fullt säker kännedom derom endast kunde vinnas genom direkta uppgifter härom från församlingarna.

I tanke, att de statistiska redogörelser, som af kyrkostämmornas ordförande årligen afgifvas till statistiska centralbyrån, skulle kunna innehålla uppgifter uti ifrågakärande hänseende, hade utskottet låtit genomgå dessa redogörelser för år 1887. De uppgifter, som derur kunnat hemtas, vore visserligen mycket ofullständiga, i det helgonskylden särskildt redovisats bland inkomsterna i Kristianstads län för endast 28 församlingar af 144, i Malmöhus län för endast 66 församlingar af 241 och i Halland för endast 5 församlingar af 21, eller inalles 99 församlingar, hvarjemte i redogörelserna för Blekinge helgonskylden alls icke finnes omförmäld, men genom dessa uppgifter kunde man dock i någon mån bilda sig ett omdöme om helgonskyldens betydelse. Genom att sammanställa helgonskyldens belopp med den i senast utgifna kommunalstatistik angifna summan utskylder och bidrag (för år 1886) — hvarvid borde anmärkas, att i denna summa inginge icke blott egentliga kommunalutskylder, utan äfven afgifter till presterskapet — komme man till följande resultat. Inom Kristianstads län utgjorde helgonskylden i procent af utskylderna i 15 församlingar 1 % eller derunder, i 9 församlingar från 1 % till och med 2 %, i 2 församlingar 2,7 %, i en församling 3,3 % och i en församling 4,4 %, i medeltal 1,1 %. Inom Malmöhus län utgjorde helgonskylden i procent af utskylderna i 19 församlingar 1 % eller derunder, i 28 församlingar från 1 % till och med 2 %, i 16 församlingar från 2 till och med 3 %, i 2 församlingar mellan 3 % och 4 % och i 1 församling 4½ %, i medeltal 1,5 %. Inom Halland utgjorde helgonskylden i procent af utskylderna i 3 församlingar under 1 % och i 2 församlingar något öfver 1 %, i medeltal 0,7 %. Helgonskylden uppginge i dessa 99 församlingar tillsammans till kronor 10,379: 89 eller i medeltal för hvarje kronor 104: 85; i 55 församlingar understege den 100 kronor, i 34 församlingar utgjorde den mellan 100 och 200 kronor, i 9 församlingar mellan 200 och 300 kronor, och i 1 församling uppginge den till kronor 378: 15, utgörande 3 % af utskyldernas belopp.

Af dessa visserligen mycket ofullständiga upplysningar ansåges likväl framgå, att helgonskylden icke utgjorde en så stor andel af utskylderna i deras helhet, att dess upphörande skulle komma att medföra nå-

gon mera betydande förändring i fördelningen af de kommunala bidragen mellan de skattskyldige.

Då helgonskyldens omsättning i penningar på grund af det årliga markegångspriset på de i densamma ingående naturapersedlar äfvensom uttaxeringen och uppbörden deraf måste förorsaka ej obetydligt besvär, syntes det utskottet ej underligt, att önskningar framstälts om dess upphörande. Utskottet kunde ej heller för sin del finna något giltigt skäl för bibehållande af denna skatteform, som icke stode i öfverensstämmelse med de grunder, hvarefter kommunalutskylder i allmänhet borde utgå, och ansåge sig därför böra tillstyrka bifall till motionärens yrkande.

Utskottet finner den utredning, Andra Kammarens tillfälliga utskott nu sökt åstadkomma, lika litet som de upplysningar, hvilka vid 1887 års riksdag i ämnet förekommo, vara af beskaffenhet att derpå kan grundas något omdöme om lämpligheten af helgonskyldens bibehållande eller afskaffande; i följd hvaraf, och då det icke heller varit utskottet möjligt att i detta hänseende åvägabringa vidare utredning än den af Andra Kammarens utskott meddelade, utskottet, som anser att, vid sådant förhållande, skrifvelse i det föreslagna syftet icke kan förordas, hemställer,

att Första Kammararen icke måtte biträda Andra Kammarens beslut.

Stockholm den 11 April 1889.

På utskottets vägnar:

L. W. Lothigius.
